

Tolerantie ten aanzien van LGBT's kan van in religies worden ontwikkeld.

Van Droogenbroeck, Filip; Spruyt, Bram; Siongers, Jessy

Published in:
Migratie, Gelijkheid & Racisme. 44 Opinions.

Publication date:
2021

Document Version:
Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Van Droogenbroeck, F., Spruyt, B., & Siongers, J. (2021). Tolerantie ten aanzien van LGBT's kan van in religies worden ontwikkeld. In I. Adam, T. Adefioye, S. D'Agostino, N. Schuermans, & F. Trauner (editors), *Migratie, Gelijkheid & Racisme. 44 Opinions*. (blz. 200-204). VUB Press.

Copyright

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form, without the prior written permission of the author(s) or other rights holders to whom publication rights have been transferred, unless permitted by a license attached to the publication (a Creative Commons license or other), or unless exceptions to copyright law apply.

Take down policy

If you believe that this document infringes your copyright or other rights, please contact openaccess@vub.be, with details of the nature of the infringement. We will investigate the claim and if justified, we will take the appropriate steps.

**MIGRATIE,
GELIJKHEID
& RACISME**

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

DOI: 10.46944/9789461171078

Colofon

Coverontwerp: Studio Eyal & Myrthe
Fotografie: Esma Alouet
Opmaak: www.frisco.be
Vertaling: DICE bvba

© 2021 VUBPRESS

VUBPRESS is een imprint van ASP nv (Academic and Scientific Publishers)

Keizerslaan 34

1000 Brussel

Tel. +32 (0)2 289 26 56

Fax +32 (0)2 289 26 59

E-mail info@vubpress.be

www.vubpress.be

ISBN 978 94 6117 102 3 (Print)

ISBN 978 94 6117 107 8 (ePDF)

ISBN 978 94 6117 115 3 (epub)

NUR 740/755

Wettelijk depot D/2021/11.161/021

MIGRATIE, GELIJKHEID & RACISME

**Ilke Adam
Tundé Adefioye
Serena D'Agostino
Nick Schuermans
Florian Trauner
(red.)**

Tolerantie ten aanzien van LGBT's kan van in religies worden ontwikkeld

door Filip Van Droogenbroeck, Bram Spruyt, Jessy Siongers

België wordt vaak beschouwd als een liberaal land in vergelijking met andere Europese landen als het gaat om lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (LGBT) kwesties.

Stellen van hetzelfde geslacht kunnen in België sinds 2003 trouwen of wettelijk gaan samenwonen en mogen sinds 2006 kinderen adopteren. De publieke steun voor homohuwelijken is in België hoger dan het EU-gemiddelde. Sinds 2012 worden misdrijven strenger bestraft als er sprake is van discriminatie als verzwarend element. Bovendien is het bestrijden van een negatieve houding ten opzichte van homoseksualiteit opgenomen in de eindtermen van het secundair onderwijs.

Ondanks dit alles krijgen LGBT's ook in België te maken met vooroordelen, haat en geweld. LGBT-jongeren worden vaker gepest op school, hebben vaker problemen met drugsgebruik en kampen met zelfmoordgedachten en/of problematische gedrag. Religie lijkt hierin een belangrijke rol te spelen. Hoewel alle grote religieuze tradities een boodschap van universeel mededogen en tolerantie uitdragen, toont onderzoek sinds de jaren '50 dat gelovigen vaker vooroordelen hebben tegenover minderheidsgroepen (op grond van hun ras, etnische afkomst, en seksuele geaardheid) dan niet-gelovigen.

De klassieke moderniserings- en secularisatietheorie voorspelde dat religie weldra tot het verleden zou behoren, maar het is duidelijk dat secularisering voornamelijk een West-Europees fenomeen is en een uitzondering in vergelijking met de rest van de wereld. Daarnaast hebben migratieprocessen geleid tot een samenleving waarin religie een belangrijke rol zal blijven spelen. Op basis van ons eigen empirisch onderzoek willen we tonen hoe verdraagzaamheid van binnenuit religies kan worden ontwikkeld.

We illustreren een manier waarop gelovigen hun religieuze identiteit niet opzij hoeven te schuiven om verenigbaar te zijn met seculiere waarden zoals LGBT-rechten.

Hoewel België historisch gezien een katholiek land is, is het kerkbezoek sinds de jaren 1960 fors gedaald. Dat geldt overigens voor de meeste landen in West-Europa. Katholieke overtuigingen oefenen wel nog steeds een belangrijke invloed uit op politieke waarden en cultureel conservatisme. Bovendien is een groeiend deel van de Belgische bevolking van Marokkaanse of Turkse afkomst, die over het algemeen het islamitische geloof aanhangen. Een open houding tegenover LGBT-rechten leidt tot spanningen met aanhangers van conservatieve interpretaties van Abrahamitische religies (waaronder het christendom en de islam), die een groepsnorm voor heteronormativiteit voorstaan die homoseksualiteit verbiedt. Daarom wordt het uitermate belangrijk om manieren te vinden om gelovige mensen aan te moedigen een tolerante en respectvolle houding ten opzichte van LGBT's (en ook andere minderheidsgroepen) aan te nemen, op een manier die religieuze overtuigingen niet stigmatiseert of miskent.

Die duidelijke paradox tussen de boodschap van universele verdraagzaamheid die alle religies uitdragen, en de (gemiddeld) vaker voorkomende negatieve gevoelens ten aanzien van homoseksualiteit bij gelovigen is een blijk van de complexe band tussen religie en vooroordelen tegenover homoseksualiteit. Om deze paradox te begrijpen, is het belangrijk om te onderzoeken *hoe* religie in academisch onderzoek wordt gebruikt.

Of je religie nu meet aan de hand van de religieuze identificatie van mensen (bv. christen of moslim), de religiositeit (bv. het subjectief belang van religie) of de geloofspraktijken (frequentie van het bijwonen van erediensten), er is een duidelijk positief verband met vooroordelen jegens homoseksuelen, ongeacht de religie. Al vroeg beseften wetenschappers dat zulke benaderingen de complexiteit van hoe mensen religie ervaren niet helemaal weerspiegelt. In dit verband wezen Batson, Schoenrade en Ventis op het bestaan van een soort religieuze oriëntatie die ze 'zoektochtorientatie' noemden en die theoretisch met verdraagzaamheid wordt geassocieerd.¹ Het concept van zoektochtorientatie moet beter aansluiten bij het idee van een volwassen religieuze beleving die existentiële vragen kritisch en open benadert. Een religieuze zoektochtorientatie impliceert een bereidheid om te twijfelen, zelfkritisch te zijn en om complexe problemen, zoals ethische verantwoordelijkheid, aan te pakken zonder afbreuk te doen aan hun complexiteit.

Wij onderzochten de relatie tussen religieuze identiteit, zelf-gerapporteerde religiositeit, religieuze zoektochtoriëntatie, autoritarisme en negatieve attitudes ten opzichte van homoseksuelen bij 2834 jongeren – christenen en moslims – tussen 14 en 23 jaar in Vlaanderen.² Onze vergelijking van de relaties tussen verschillende aspecten van religiositeit voor twee verschillende religies stelde ons in staat om een beter inzicht te verwerven in de relatie tussen religiositeit en vooroordelen ten opzichte van homoseksualiteit. We ontdekten dat jonge moslims vaker aangaven vooroordelen te hebben tegenover homoseksualiteit dan jonge christenen, hoewel de factoren die wijzen op het hebben van vooroordelen bij christenen – geslacht, lage opleiding, hoge zelf-gerapporteerde religiositeit, autoritarisme en zoektochtoriëntatie – evenzeer worden aangetroffen bij moslims. Van alle religieuze indicatoren bleek *enkel en alleen* een religieuze zoektochtoriëntatie bij beide geloofsgroepen tot minder anti-homogevoelens te leiden.

Onze bevindingen hebben belangrijke implicaties voor hedendaagse samenlevingen. Volgens het klassieke secularisatiedenken zal religie door de voortschrijdende modernisering binnenkort aan belang en betekenis voor het publieke en politieke debat verliezen. In zijn artikel 'Religion in the Public Sphere' stelt Habermas dat aanhangers van de seculiere visie ervan overtuigd zijn "dat religieuze opvattingen op lange termijn onvermijdelijk zullen smelten onder de zon van wetenschappelijke kritiek en dat geloofsgemeenschappen niet in staat zullen zijn om de druk te weerstaan van een niet te stoppen culturele en sociale modernisering."³

Aanhangers van de secularisatiethesis verwachten dat moslimminderheden in Europese landen dezelfde secularisatieprocessen doormaken en uiteindelijk zullen opgaan in de seculiere manier van leven. Deze redenering loopt echter op twee punten mank. Ten eerste houdt ze er geen rekening mee dat het secularisatieproces vooral een West-Europees fenomeen is en in de rest van de wereld nauwelijks voorkomt. In de VS is er ondanks dezelfde moderniseringstrends minder sprake van secularisatie. In landen als Marokko en Turkije lijkt toenemende modernisering de religiositeit niet te verminderen. Daarnaast heeft onderzoek in Nederland aangetoond dat moslims van de tweede generatie met een hoger opleidingsniveau geen lagere mate van zelfbenoemde religiositeit of geloofspraktijk vertonen dan moslims van de tweede generatie met een lager opleidingsniveau. Het is dus naïef om te beweren dat religie zal verdwijnen naarmate de modernisering toeneemt. Religie is met andere woorden een blijver.

De redenering getuigt ook niet van respect voor de identiteit van het gelovige individu. Vanuit het perspectief van secularisatie wordt van gelovigen verwacht dat ze seculier worden en hun religieuze overtuigingen loslaten, aangezien ze worden beschouwd als onverenigbaar met secularistische idealen. Hierbij wordt doorgaans op minderheden gefocust voor wie religie een belangrijke plaats in het leven heeft. Deel uitmaken van een geloofsgemeenschap biedt migranten zekerheid, respect en toegang tot middelen die ze nodig hebben om problemen aan te pakken na hun migratie.

De hamvraag blijft hoe westerse samenlevingen die uit een groeiende groep jonge moslims bestaan, erin slagen een tolerante en respectvolle houding ten opzichte van homoseksuelen te cultiveren zonder religieuze overtuigingen te stigmatiseren of te miskennen.

Volgens Habermas is er behoefte aan een postseculier perspectief dat accepteert dat geloofsgemeenschappen niet verdwijnen als gevolg van modernisering. In een postseculiere wereld zullen seculiere en religieuze tradities elkaar moeten tolereren en ernstig nemen. Dit postseculier perspectief onderzoekt hoe religieuze tradities kunnen worden gerespecteerd zonder de verworvenheden van secularisatie op te offeren. Dit vraagt om een gedeeld en complementair leerproces. Aan de seculiere kant is het noodzakelijk om tot een postmetafysisch denken te komen dat zich onthoudt van ontologische uitspraken en het overdrijven van huidige wetenschappelijke kennis (zoals "Er is geen leven na de dood"). Een dergelijke houding erkent de relativiteit van de metafysische aannames van naturalisten.⁴ Zolang secularisten vasthouden aan hun overtuiging dat religieuze tradities archaïsche en anachronistische overblijfselen zijn van premoderne samenlevingen die worden gekenmerkt door wreedheid en irrationaliteit, is er geen ruimte voor wederzijds begrip. Wat de religieuze kant betreft, stelt Habermas dat er behoefte is aan het ontwikkelen van reflexieve religie. Dit betekent niet dat gelovigen hun religieuze overtuigingen moeten ontkennen, maar wel moeten erkennen dat vrijheid van religie bestaat. Ze moeten accepteren dat er ruimte is voor een redelijk en hoffelijk debat over religieuze overtuigingen/levensbeschouwingen.

Al te vaak bleven eerdere discussies steken op een filosofisch niveau dat geen concreet aanknopingspunt biedt dat ook in de praktijk werkt. Religieuze zoektochtorientatie kan de noodzakelijke ontbrekende schakel zijn. Ons onderzoek toont dat een religieuze zoektochtorientatie een positieve invloed heeft op het aanvaarden van homoseksualiteit door zowel jonge christenen als jonge moslims, zelfs na rekening te hebben gehouden met zelfbenoemde religiositeit, autoritarisme en andere indirecte factoren. Jongeren met een

religieuze zoektochtoriëntatie lijken zich aan te sluiten bij de universele boodschap van verdraagzaamheid die hun religieuze tradities uitdragen en die de invloed kan temperen van de bezwaren tegen homoseksualiteit die voortvloeien uit de meer conservatieve interpretaties van hun religie. Een religieuze zoektochtoriëntatie geeft hoop op het tot stand komen van verdraagzaamheid vanuit de religie zonder dat gelovigen hun religieuze identiteit moet loslaten om compatibel te zijn met seculiere waarden. Omdat het van toepassing kan zijn op zowel jonge moslims als jonge christenen, biedt dit een hoopvol perspectief voor de toekomst. Daarom moeten we manieren vinden om een religieuze zoektochtoriëntatie te cultiveren bij gelovige jongeren en wellicht ook bij agnostici. Onze bevindingen tonen aan dat onverdraagzaamheid ten opzichte van homo's/ lesbiennes niet noodzakelijk te maken heeft met het feit dat iemand gelovig is, maar met hoe iemand religie beleeft.

-
- 1 Batson, C. D., Schoenrade, P., & Ventis, W. L. (1993). *Religion and the individual: A social- psychological perspective*. New York: Oxford University Press.
  - 2 Van Droogenbroeck, F., Spruyt, B., Siongers, J., & Keppens, G. (2016). Religious Quest Orientation and Anti-Gay Sentiment: Nuancing the Relationship Between Religiosity and Negative Attitudes Toward Homosexuality Among Young Muslims and Christians in Flanders. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 55(4): 787-799.
  - 3 Habermas, J. (2006). Religion in the Public Sphere. *European Journal of Philosophy*, 14(1): 1-25.
  - 4 Habermas stelt bijvoorbeeld dat de naturalistische achtergrond van het secularisme nog steeds het onderwerp is van een voortdurend filosofisch debat met een open einde. De radicale vorm van naturalisme reduceert de hele realiteit tot een fysieke realiteit en devalueert alle soorten uitspraken die niet kunnen worden herleid tot gecontroleerde observaties, nomologische stellingen of causale verklaringen.